

هرگز خسته نخواهم شد

گفت و گو با عزیز عذار، معلم زیست‌شناسی نقده

مهرگان روزبه

اشاره

به احتمال زیاد بسیاری از خوانندگان همیشگی نشریه رشد آموزش زیست‌شناسی با نام آقای «عزیز عذار» معلم زیست‌شناسی نقده و عکس‌هایی که از جانداران گرفته‌اند آشنایی دارند. او بیشتر عکس‌های خود را از حیات وحش پیرامون شهرستان نقده می‌گیرد. برخی از کارهای عکاسی او در کتاب‌های درسی نوین زیست‌شناسی دوره متوسطه نیز به چاپ رسیده‌اند؛ از جمله عکس‌های مربوط به تشریح قلب، کلیه و شش‌ها در کتاب درسی زیست‌شناسی پایه دهم، عکس‌های چشم و مغز در کتاب درسی زیست‌شناسی پایه یازدهم و عکس‌های قلب و کلیه در کتاب درسی علوم تجربی پایه هفتم. عذار که علاوه بر هنر عکاسی از حیات وحش، گسترش مفهوم تنوع زیستی و نیز تهیه فیلم‌های آموزشی، آزمایشگری و تدریس روش فعال را نیز در آموزش زیست‌شناسی با جدیت دنبال کرده، در این گفت‌وگو تجربه‌های خود را بازگو کرده است. عزیز عذار معلم نمونه و مدرس دوره‌های ضمن خدمت معلمان، نیز بوده است.

● آیا شما از عکس‌های خود در کلاس درس هم استفاده می‌کنید؟ چگونه؟

○ بله. من از تصاویری که تهیه می‌کنم در کلاس‌های درس هم استفاده می‌کنم. مثلاً، از تصاویر تشریح جانوران در تدریس زیست‌شناسی پایه‌های هشتم، نهم و یازدهم؛ از تصاویر تنوع زیستی در تدریس رده‌بندی در درس علوم نهم و از تصاویر تنوع زیستی گیاهان و ساختارهای گیاهان منطقه در شناسایی گیاهان تک‌لپه‌ای و دو‌لپه‌ای و تولید مثل گیاهان استفاده می‌کنم.

از تصاویری که تهیه می‌کنم در کلاس‌های درس هم استفاده می‌کنم

● چه دشواری‌هایی در این کار در برابر شما وجود دارد؟ آیا به‌طور کلی تصویربرداری از حیات وحش کار آسانی است؟

○ برای تهیه این تصاویر باید به دفعات از مناطق و بوم‌سازگان‌های مختلف منطقه بازدید کنم و حتی به مناطق مرتفع یا به داخل آب‌تالاب‌ها و غیره پا بگذارم. این بخش از کار سخت است.

● آیا شما به قصد عکاسی از حیات وحش سفر می‌کنید، یا در سفرهای عادی هم عکاسی می‌کنید؟

○ بیشتر به قصد عکاسی از تنوع زیستی و حیات وحش منطقه، ابتدا برنامه‌ریزی و سپس سفر می‌کنم. البته، در سفرهای عادی نیز همیشه دوربین عکاسی به همراه دارم تا از سوژه‌هایی که ممکن است به‌طور اتفاقی در برابرم قرار گیرند، عکاسی کنم.

● آیا برای دانش‌آموزان اردو‌ها یا گردش‌های خاص عکاسی برگزار کرده‌اید؟

○ بله؛ خوشبختانه شهرستان نقده ۱۹ تالاب دائمی و فصلی، تعدادی دره، کوه، مرتع، دشت، سد حسنلو و بوم‌سازگان متنوع دارد؛ در جنوب دریاچه ارومیه واقع شده و برای برگزاری اردوهای دانش‌آموزی بسیار مستعد است. ما سعی کنیم هر

سال با همکاری برخی از تشکلهای زیست‌محیطی در منطقه و ادارات محیط زیست، منابع طبیعی و آموزش و پرورش شهرستان نقده، تعدادی اردو به صورت گردش علمی به تالاب‌های شهرستان نقده برای دانش‌آموزان برگزار کنیم و در آن‌ها در زمینه‌های مختلف از جمله ویژگی‌های بوم‌سازگان‌های منطقه، اهمیت آن‌ها، تنوع زیستی، راه‌های حفاظت از این مناطق و پاکسازی محیط آموزش دهیم. در مواردی هم در مدارس کارگاه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان برگزار می‌کنیم و در آن‌ها راه‌های حفظ آب، کاهش آلودگی‌های شیمیایی محیط و حفظ تنوع زیستی مطالبی آموزش می‌دهیم.

● این کار چه مزایا و چه مشکلاتی دارد؟

○ مزایای این کار خیلی زیاد است. دانش‌آموزان با یادگیری این مطالب در آینده افراد متعهدی نسبت به محیط زیست خواهند شد. از سوی دیگر، ما در این زمینه‌ها با مشکلاتی از جمله کمبود منابع مالی، وقت و امکانات روبه‌رو هستیم؛ ولی تا به حال به خواست خدا و با تلاش دلسوزان منطقه توانسته‌ایم تا حدودی بر این مشکلات غلبه کنیم.

● برنامه درسی جدید زیست‌شناسی متوسطه تا چه حد از فعالیت‌های علم‌ورزی و آزمایشگری حمایت می‌کند؟ آیا شما هنوز زیست‌شناسی را به روش فعال آموزش می‌دهید؟

○ متأسفانه در سال‌های اخیر درخواست‌های عموم خانواده‌ها برای تدریس کنکوری افزایش یافته و درخواست می‌کنند طوری تدریس کنیم که دانش‌آموزان بتوانند تست‌های آزمون‌ها و کنکور را به خوبی جواب بدهند. متأسفانه، در کتاب‌های جدید مباحث آزمایشگاهی از مباحث نظری جدا شده و در کتاب‌های جداگانه‌ای با عنوان آزمایشگاه علوم تجربی (۱) و (۲) قرار گرفته است؛ حتی در اکثر موارد تدریس آن به دبیران شیمی و فیزیک داده می‌شود. همچنین به علت کاهش سؤالات مفهومی از آزمایش‌ها در آزمون‌های مختلف و کنکور و کاهش ساعت تدریس، آموزش زیست‌شناسی عملاً به سمت آموزش غیرفعال پیش می‌رود. به همین علت، اگرچه سعی می‌کنم زیست‌شناسی را تا حدودی به صورت فعال برگزار می‌کنم؛ اما وقت کافی برای آموزش به صورت کاملاً فعال در کلاس و آزمایشگاه ندارم.

متأسفانه در سال‌های اخیر در خواست‌های عموم خانواده‌ها برای تدریس کنکوری افزایش یافته است

تألیف کرده‌ام و در حال حاضر در حال تألیف کتاب‌های پرندگان سولدوز، گیاهان سولدوز، تالاب‌های سولدوز و اطلس تشریح مهرداران آزمایشگاه زیست‌شناسی هستم که اگر خدا بخواهد، به زودی کتاب پرندگان سولدوز را به پایان خواهم رساند. به نظر من اگر کسی حس جست‌وجوگری را در خود همواره زنده نگه دارد و همچنین هدف، امید و تلاش داشته باشد؛ هرگز خسته نخواهد شد و خواهد توانست از تک تک دقیق عمرش به صورت مفید استفاده کند. من برای رسیدن به اهدافم قبلاً در مورد هر کاری اطلاعات کافی جمع‌آوری و دقیقاً برنامه‌ریزی می‌کنم؛ هر چند کار سختی است و همیشه با کمبود وقت مواجه می‌شوم. یکی از اهدافم تلاش برای شناساندن تنوع زیستی منطقه و ایجاد ارتباط با درس زیست‌شناسی و حفاظت از تنوع زیستی منطقه است. یکی دیگر از کارهای من پرندنگری و جمع‌آوری اطلاعات مربوط به پرندگان و انتقال آن‌ها به کمیته ثبت پرندگان ایران و ثبت رکورد‌های باارزشی از پرندگان است. برای مثال، در طول تحقیقم، سسک رودخانه‌ای را برای دومین بار از ایران در شهرستان نقده ثبت کردم که اولین ثبت آن هشتاد سال پیش از خوزستان صورت گرفته بود و همچنین برای اولین بار تولیدمثل پرستوی دریایی بال سفید را از ایران گزارش کردم. تاکنون توانسته‌ام در منطقه از حدود ۲۶۸ گونه پرنده، حدود ۶۵۰ گونه گیاه، حدود ۸۰ گونه پروانه و بی‌مهرگان و مهرداران بسیاری عکس‌یگیرم.

● چه صحبتی با معلمان زیست‌شناسی کشور و دیگران دارید؟

○ به نظر من، کشور ما نیاز به متخصصانی در همه رشته‌ها و زمینه‌ها دارد. از خانواده‌های محترم و مسئولان محترم می‌خواهم در این زمینه تلاش کنند و راهکارهایی پیدا کنند تا سایر علوم و رشته‌ها نیز همانند رشته‌های پزشکی ارزش و جایگاه خود را در جامعه پیدا کنند و فرزندانمان را طوری آموزش بدهیم که در زمینه استعداد‌های خود ادامه تحصیل بدهند تا متخصص و دانشمند بار بیایند. در آخر از همکاران عزیزم که در مجله رشد زیست‌شناسی تلاش می‌کنند تقدیر و تشکر می‌کنم.

● سپاسگزاریم.

● چه فعالیت‌های دیگری در زمینه آموزش زیست‌شناسی دارید که به تدریس زیست‌شناسی کمک و روح علم‌ورزی را در دانش‌آموزان تقویت می‌کنند؟

○ سعی می‌کنم هر ساله چند ساعت از تدریس موظفی خود را در پژوهش‌سرای امید دانش شهرستان نقده تدریس کنم. دانش‌آموزان از پایه‌های متفاوت ابتدایی و متوسطه اول و دوم به پژوهش‌سرایم می‌آیند و مباحث زیست‌شناسی را به صورت فعال یاد می‌گیرند. سعی کرده‌ام پوسترهایی از تشریح اندام‌ها و جانوران مختلف مهره‌دار و تنوع زیستی گیاهان و جانوران مهره‌دار و بی‌مهره تهیه کنم و دانش‌آموزان را با نام‌های علمی، فارسی و محلی آشنا کنم. امسال وقتی برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی جانورانی مثل عقرب، مار و غیره را نشان می‌دادم، یک میگوی سر وزغی را که از تالاب حسنلو گرفته بودم، نشان دادم. دانش‌آموزان از مشاهده آن به وجد آمدند؛ یا زمانی که پوستر پروانه‌های سولدوز را به ایشان نشان دادم و گفتم که بیش از ۸۰ گونه پروانه در

میگوی سر وزغی

در مدارس کارگاه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان برگزار می‌کنیم و در آن‌ها راه‌های حفظ آب، کاهش آلودگی‌های شیمیایی محیط و حفظ تنوع زیستی را آموزش می‌دهیم

دانش‌آموزان در حال بررسی تنوع زیستی تالاب و پاکسازی محوطه اطراف آن
● عکس قبل از شیوع ویروس کرونا

شهرستان نقده مشاهده شده، در ابتدا باور نمی‌کردند و می‌گفتند مگر ما این همه انواع پروانه در منطقه داریم؟ بارها دانش‌آموزانم از انواع گونه‌های گیاهی، جانوری و قارچ‌ها عکس گرفته‌اند و برای شناسایی به من مراجعه کرده‌اند و من هم ارتباط آن‌ها با درس زیست‌شناسی و اهمیت آن‌ها را توضیح داده‌ام.

● چه تألیفاتی دارید و چگونه با توجه به مشغله‌های آموزشی به این کار ادامه می‌دهید؟
○ تاکنون فقط یک کتاب اطلس تشریح جانوری